

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА РЕФОРМУВАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ

IMPACT OF GLOBALIZATION ON ACCOUNTING REFORM IN UKRAINE

Віктор ЗАМЛИНСЬКИЙ,
кандидат економічних наук,
Одеський державний аграрний університет

Victor ZAMLYNSKY,
PhD Economics,
Odessa State Agrarian University

У процесі світової економічної інтеграції важливого значення для України набувають економічні та інформаційні зв'язки з іншими країнами. Активний розвиток міжнародних відносин, зростаючі обсяги іноземних інвестицій, збільшення кількості підприємств з іноземним капіталом створюють нові вимоги до бухгалтерської інформації, які полягають у підвищенні рівня зіставності даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємств країн світу. Необхідність зростання ефективності ділової співпраці та процесу прийняття інвестиційних рішень зумовлює пошук новітніх стратегій на основі вивчення зарубіжного досвіду.

Дослідженню питань глобалізації облікових процесів присвячено велику кількість праць як зарубіжних, так і сучасних вчених-економістів і бухгалтерів.

Розвиток системи бухгалтерського обліку повинен розглядатися як складова заходів, орієнтованих на впровадження економічних відносин ринкового спрямування. Головне завдання трансформації національної системи бухгалтерського обліку полягає в прискоренні процесу її приведення відповідно до вимог ринкової економіки та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, наданні суб'єктам господарювання можливостей визначати межі та форми внутрішньовиробничого обліку. Професор Є.Мних зауважує, що у світі не існує міжнародної системи обліку, а є лише обумовлені стандарти фінансової звітності й рекомендовані положення щодо уніфікації бухгалтерських робіт при формуванні облікової інформації [1, с. 85]. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24. 10.2007 року було схвалено Стратегію застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні, в якій визначено необхідність реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів фінансової звітності, а саме: «Процес глобалізації світової економіки, посилення захисту прав інвесторів та забезпечення прозорості функціонування міжнародних ринків капіталу зумовив нові підходи до удосконалення методології розкриття економічної інформації про результати діяльності суб'єктів господарювання» [2]. Н.Малюга

стверджує, що актуальність розробки Концепції розвитку бухгалтерського обліку в Україні зумовлена низкою об'єктивних причин:

□ по-перше, така концепція має стати основою для вирішення актуальних проблем бухгалтерського обліку. Досвід суб'єктів господарювання різних видів економічної діяльності в Україні свідчить, що ігнорування концептуальних основ – незалежно від того, яку вони мають назву: філософські основи, методологічний підхід тощо – не є нездоланною перешкодою, проте суттєво ускладнює й уповільнює вирішення конкретних проблем;

□ по-друге, концепція бухгалтерського обліку має стати серйозним

підґрунтям для керівників і власників підприємств при розробці перспективних програм їх розвитку в умовах жорсткої конкуренції, а для державних органів і громадських організацій – при нормативному регулюванні бухгалтерського обліку;

□ по-третє, не можна не враховувати такі чинники, як створення деякої «психологічної комфортності» в бухгалтерів у зв'язку з формуванням цілісної картини системи бухгалтерського обліку в Україні, а також удосконалення бухгалтерської освіти [3, с. 465].

Ми також поділяємо думку д.е.н., професора, члена-кореспондента Національної академії аграрних наук України В.Жука [4]: «...Обґрунтованою є стурбованість, що в галузі стандартизації бухгалтерського обліку тенденція до універсалізації облікових процесів у світових масштабах проявляється без урахування історичних, національних напрацювань, особливостей інституцій та специфіки діяльності окремих галузей економіки». Тому в умовах нестабільного економічного середовища, на нашу думку, доцільно використовувати синергетичний підхід як один із можливих напрямів подальшого розвитку бухгалтерського обліку в Україні.

Досить ґрунтовне й виважене визначення терміну «синергія» запропонував С.Мочерний, за яким «синергія – поява нової продуктивної сили або якісно нових джерел розвитку, підвищення ефективності діяльності в результаті поєднання окремих частин, елементів, факторів в єдину систему за рахунок так званого системного ефекту (емерджентності)» [5, с. 359].

Синергетичний підхід передбачає комплексне врахування зв'язків різних рівнів і форм між елементами системи, розвиток яких посилює їх цілісність та ефективність, можливість багатоваріантного розвитку з урахуванням статистичних і динамічних законів та закономірностей.

Вплив синергетичного підходу обумовлює принципову зміну співвідношення необхідності й випадковості та передбачає врахування впливу випадковостей у розробці наукових теорій. Застосування синергетичного підходу щодо розвитку бухгалтерського обліку має забезпечувати обов'язковість врахування впливу зовнішніх факторів на системи управління суб'єктами господарювання та на систему бухгалтерського обліку в цілому. При побудові системи бухгалтерського обліку слід виходити з того, що вона повинна бути спроможною оперативного реагувати на зміни в зовнішньому та внутрішньому середовищі економічних суб'єктів, формувати облікову інформацію залежно від існуючих та можливих інформаційних потреб користувачів.

Таким чином, застосування синергетичного підходу сприяє використанню статистичних та динамічних законів і закономірностей відносно еволюції економіки загалом та окремих суб'єктів економічних відносин зокрема й відповідно до процесів формування об-

Вивчення питань глобалізації економіки має важливе значення та вплив на розвиток національної системи бухгалтерського обліку. Запровадження міжнародних стандартів фінансової звітності допоможе досягнути зіставності даних бухгалтерського, податкового та статистичного обліку різних країн. Дослідження «індексу рівня глобалізації», який визначає ступінь інтеграції країни в глобальну економіку, дозволить визначити перспективи розвитку вітчизняної системи бухгалтерського обліку в сучасних економічних умовах.

Surveying the globalization of the economy has an importance and influence on the development of the national accounting system. The introduction of international financial reporting standards will help to achieve comparability of data accounting, tax and statistical records of different countries. The study «index level of globalization», which determines the degree of integration into the global economy will determine the prospects of the domestic system of accounting in the current economic conditions.

лікової інформації щодо їх господарської діяльності. Це обумовлює загальний динамічний і послідовний розвиток бухгалтерського обліку в глобальному економічному середовищі. Застосування синергетичного підходу до аналізу діяльності підприємства дозволить розглядати підприємство як відкриту систему, що активно взаємодіє із зовнішнім оточенням.

Необхідним є аналіз можливих наслідків перенесення системи бухгалтерського обліку в цілому або її окремих компонентів в умови іншої країни, прогнозу можливого синергетичного ефекту та його наслідків при створенні регіональних і глобальних міжнародних систем бухгалтерського обліку, що забезпечує проведення порівняння бухгалтерських систем країн світу та визначення можливості зіставлення звітної інформації.

Також варто проаналізувати прогнози компанії «Ернст енд Янг», яка займає провідне місце у світі з надання аудиторських послуг, оподаткування, супроводу угод і консультування.

Закон глобалізації є об'єктивним історичним явищем і неминучим процесом, на який необхідно впливати і керувати об'єднаними, солідарними зусиллями людства. У рамках дослідження «Індексу рівня глобалізації» компанія «Ернст енд Янг» визначала ступінь глобалізації 60 провідних економік світу за 20 основними показниками, що охоплює ключові аспекти процесів міжнародної інтеграції бізнесу. Рейтинг присвоюється на основі п'яти критеріїв, а саме: відкритість у галузі торгівлі, рух капіталу, обмін технологіями та ідеями, переміщення робочої сили й культурна інтеграція. Індекс свідчить швидше про відносний, аніж про абсолютний рівень глобалізації. Ступінь інтеграції країни (або в деяких випадках – території) в сфері торгівлі, інвестицій, обміну технологіями, переміщення робочої сили й культурної інтеграції з іншими державами оцінюється у відсотках від власного ВВП, а не за абсолютною вартістю обмінюваних активів. Саме тому індекс відображає міру інтеграції країни в глобальну економіку на підставі спостережуваних або доступних у країні даних.

На сьогодні Україна посідає 44-е місце в загальному індексі, зберігаючи його третій рік поспіль (у 1995 році вона була на 58-му місці). Показники, що покращилися протягом 1995-2011 років:

□ зростання прямих інвестицій (внутрішні та зовнішні, % ВВП) з 0,7% (при середньому показнику для індексу 3,6%) до 4,1% (при середньому показнику 4,5%);

□ розвиток туризму (внутрішній і зовнішній, з розрахунку на 1000 осіб населення) з 202 (при середньому показнику 857) до 938 (при середньому показнику 1308).

Позитивним фактором для України є загальний обсяг торговельних надходжень (експорт + імпорт) у % ВВП, що з 1995 року залишається на рівні вище середнього. Водночас рівень проникнення широкопосмугового зв'язку («Broadband Internet access», тобто Інтернету з великою швидкістю без використання телефонної лінії, за допомогою якого є можливість передавати і приймати інформацію на великих швидкостях) залишився нижчим від середнього показника в індексі, хоча й зростає досить швидкими темпами [6]. Проведені дослідження свідчать про те, що в напрямі поглиблення глобалізації більших успіхів досягли невеликі за розмірами країни. Останнім часом також не було зафіксовано значного впливу на їхню національну економіку з боку ТНК. Одночасно програли на цьому тлі країни Африки, Південної Азії і Середнього Сходу, які не здійснюють власної зовнішньоекономічної політики. Це свідчить про непогані перспективи для України та необхідність подальшого поглиблення міжнародних стосунків.

Розробка визнаних багатьма міжнародними організаціями концепцій, норм і правил подання облікової інформації у фінансовій звітності є далекоглядним кроком економічного співтовариства, який має значення глобального рівня і вирішує (у тому числі) проблему обмеженості ресурсів. За допомогою Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (МСФЗ) можливо надавати дані про діяльність компаній, зрозумілі зацікавленому користувачеві незалежно від його національної належності й територіальної віддаленості від суб'єкта господарювання.

На сьогодні багато країн світу сприймають Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку (МСБО) [7] як закон для оновлення своєї інфраструктури та наближення її до найкращої світової практики. Оскільки МСБО стають більш досконалішими та завершеними, їх застосовують глобальні компанії при складанні фінансових звітів, а також ринки цінних паперів багатьох країн світу. Тому необхідно виділити проблемні питання у процесі запровадження МСФЗ:

□ незацікавленість менеджменту, власників, бухгалтерів, непрозорість бізнесу вимагає додаткових грошей та часу на підготовку спеціалістів або використання праці іноземних фахівців, розробку ліцензованих бухгалтерських програм, формування нової облікової політики та налагодження нової схеми «оптимізації» оподаткування;

□ гостра потреба у спеціалістах, тому необхідно вводити нові бухгалтерські спеціальності з обов'язковим вивченням міжнародних бухгалтерських документів, що зумовлює потребу в коригуванні навчальних планів ВНЗ у студентів економічного напрямку навчання;

□ необхідність розробки механізму дотримання МСФЗ платниками податків та розмежування на законодавчому рівні методів податкової оптимізації та ухилення від сплати податків.

На основі проведених досліджень можна зробити певні висновки. Сучасні глобальні процеси вимагають адекватних змін від бухгалтерської інформаційної системи й формують потребу в новій універсальній та якісній світовій мові бізнесу, якою є бухгалтерський облік. Глобалізаційні перетворення передбачають поглиблення й уніфікацію економічних інтеграційних процесів, що призводять до появи нових форм організаційної єдності держав у даній сфері міжнародних відносин, у тому числі за допомогою впровадження наднаціональних органів регулювання.

Майбутню модель розвитку бухгалтерського обліку необхідно пов'язувати з прерогативою запитів до нього від національних та міжнародних інституцій. Ось чому будь-який елемент міжнародного співробітництва повинен бути всебічно проаналізований. Результати його втілення мають бути прогнозовані, що дасть змогу розробити необхідні заходи запобігання розвитку негативних процесів, особливо коли це стосується трудового потенціалу. Кожна країна (а Україна не є винятком) має право і зобов'язана захистити свої національні інтереси. Перший крок до цього — надійне прогнозування наслідків будь-якого процесу в сучасному світі та розробка запобіжних заходів.

За результатами аналізу поглядів сучасних науковців з приводу впливу глобалізації на розвиток бухгалтерського обліку ми дійшли висновку, що управління розвитком бухгалтерського обліку поступово перейде з національного рівня на міжнародний. Тому бухгалтерський облік буде змінюватися відповідно до інтересів та потреб переважно глобальних користувачів, зокрема інвесторів, але потрібно виділити найголовніше — враховувати та захищати насамперед свої національні інтереси. Якісний розвиток вітчизняної системи бухгалтерського обліку можливо забезпечити також за рахунок використання синергетичного підходу. Він дозволяє враховувати вплив випадковостей при побудові системи бухгалтерського обліку, що притаманні сучасному світовому економічному середовищу, яке, як свідчать кризові реалії сьогодення, безпосередньо впливає на економіку України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мних Є. В. Адаптивність змістових характеристик економічних понять і категорій у системі бухгалтерського обліку і контролю / Є. В. Мних // *Фінанси України*. – 2006. – № 8. – С. 83-86.
2. Розпорядження Кабінету Міністрів від 24 жовтня 2007 р. № 911-р Про схвалення Стратегії застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні.
3. Малюга Н. М. Бухгалтерський облік в Україні: теорія й методологія, перспективи розвитку: Монографія. – Житомир, 2011. – 548 с.
4. Жук В. М. Розвиток і модернізація інформаційно-облікової системи / В. М. Жук // *Організаційно-економічна модернізація аграрної сфери: наукова доповідь / за заг. ред. акад. НААН П. Т. Саблука*. – К.: ННЦ ІАЕ, 2011. – 342 с. – С. 232-238.
5. *Економічний енциклопедичний словник: [у 2-х т.] / за ред. С. В. Мочерного*. – Львів: Світ, 2005. – Т. 1. – 616 с.
6. [Електронний ресурс]. – доступний з: [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/The_world_is_bumpy/\\$FILE/Growing_Beyond-The_world_is_bumpy-new_strategies_for_growth.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/The_world_is_bumpy/$FILE/Growing_Beyond-The_world_is_bumpy-new_strategies_for_growth.pdf)
7. [Електронний ресурс]. – Доступний з: <http://msfz.minfin.gov.ua/uk/Pages/default.aspx>